

Публікація цього матеріалу стала можливою у рамках Проєкту
«Розбудова структур надання послуг та освітнього потенціалу
для психосоціального забезпечення у Східній Україні»,
що реалізується
Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit
за дорученням Федерального уряду Німеччини».

співпраця з
НІМЕЧЧИНОЮ

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Виконавець:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

2022

ПІДВИЩЕННЯ
КОМПЕТЕНЦІЇ ФАХІВЦІВ
З НАДАННЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ
ПОСЛУГ ПРИ РОБОТІ
В СЕНСОРНІЙ КІМНАТІ

АЛЬТЕРНАТИВНА
ТА ДОПОВНЕНА
КОМУНІКАЦІЯ

м. Запоріжжя

3. Ментальні порушення (розумова відсталість).
 4. Емоційні порушення і порушення контакту, які заважають сприймати слова співрозмовника (аутизм).
 5. Органічні проблеми артикуляційних органів (хвороба Дауна).
 6. Прогресуючі хвороби або травми.
 7. Тимчасові обмеження мовних можливостей (трахеотомія).
- У дужках наведені деякі стани, хвороби для прикладу. Але ми пам'ятаємо, що геть усі люди використовують міміку, рухи, символи в своєму житті в спілкуванні.

У дитячому віці найбільшу увагу приділяють розвитку наступних навичок:

- прохання, запитання;
- реакція у відповідь, зворотній зв'язок;
- означення об'єктів, компетенції, опис;
- залучення уваги;
- розвиток емоцій і почуттів;
- нормалізація соціальної поведінки.

І ще два важливі зауваження.

Альтернативна комунікація допомагає уникнути важкої помилки, коли людину з функціональними проблемами сприймають як людину, яка не здатна або не хоче взаємодії.

ААС сприяє розвитку абстрактного мислення і символічної діяльності, і покращує таким чином сприйняття вербальної мови.

Як почати роботу. Методи і принципи.

З чого ж повинна починатися робота з ААС, якщо її потребує дитина? Звичайно ж, як і в багатьох інших випадках, треба оцінити рівень володіння дитиною навичками комунікації в цілому.

Методи оцінки

1. Спостереження за дитиною в різноманітних ситуаціях та обставинах: в колі родини, на заняттях.
2. Співбесіди за участю батьків з метою виявлення комунікативних шаблонів в побутовому житті дитини – під час розваг, в процесі спілкування.
3. Проводиться пошук поведінки, яка повторюється і може бути еквівалентом комунікації.
4. Аналізується, як само можна їх закріпити і зробити їх використання усвідомленим.
5. Дитина навчається використовувати обрані шаблони.
6. Розглядаються можливі варіанти допомоги дитині з боку дорослих, у тому числі з використанням приладів.

Існує декілька варіантів систем ААС. В кожній з них окремий набір технічних засобів. Крім цього є загальні, універсальні принципи роботи для включення того чи іншого шаблону в актив дитини.

Принципи роботи

1. Від більш реального до більш абстрактного.

Все дуже просто. Якщо нам треба навчити дитину працювати з графічними символами, спершу демонструємо фото, потім малюнок, потім піктограму.

2. Надмірність символів.

Використовуємо одночасно різні системи комунікації – жести, рухи, малюнки, написане слово. І пам'ятаємо, що така ситуація сприяє розвитку креативності і абстрактного мислення, і спрощує розуміння вербальної мови.

3. Постійна підтримка мотивації.

Навчання – дуже непросте заняття, тому потребує зовнішньої підтримки, заохочення, стимулювання.

4. Функціональне використання в комунікації.

Тобто нас, більш за все, цікавить можливість використання цих шаблонів в побутових ситуаціях, у повсякденні.

Вимоги до символів системи доповненої комунікації

1. Жести, рухи, пози повинні бути простими в виконанні, лаконічними і чіткими, щоб їх було легко повторювати, і щоб вони мали очевидне, інтуїтивно зрозуміле значення.

2. Малюнки, картки мають бути яскравими, привабливими, зручними в користуванні.

3. Дуже бажано, щоб обличчя і речі на фото були знайомі дитині, починати треба з максимальної конкретики.

4. Речі і іграшки повинні бути цікавими для дитини, привабливими.

5. В написанні слів зручніше використовувати простий, чіткий шрифт.

6. Демонстрація жестових рухів на рівні очей, навпроти дитини. У той же час асистент знаходиться позаду дитини і має можливість допомогти.

Окремі системи і їх переваги

Варіантів ААС існує багато. Наприклад:

- жестова мова (для дітей від 3 років);
- піктограми (для дітей від 3 років);
- комунікативні книги (для дітей від 2 років);
- Блісс-система (для дітей від 4 років);
- комунікаційні пристрої з синтезатором мови, go talk, наприклад (для дітей від 1,5 років);
- система PECS, комунікаційна система обміну картками (для дітей від 3 років).

Про деякі з них трохи детальніше нижче.

Жестова система

Кожен жест має якість значення, зміст, тобто, є символом або знаком.

Деякі переваги і недоліки саме жестів:

- можна «побачити» слово;

3. Ментальні порушення (розумова відсталість).
 4. Емоційні порушення і порушення контакту, які заважають сприймати слова співрозмовника (аутизм).
 5. Органічні проблеми артикуляційних органів (хвороба Дауна).
 6. Прогресуючі хвороби або травми.
 7. Тимчасові обмеження мовних можливостей (трахеотомія).
- У дужках наведені деякі стани, хвороби для прикладу. Але ми пам'ятаємо, що геть усі люди використовують міміку, рухи, символи в своєму житті в спілкуванні.

У дитячому віці найбільшу увагу приділяють розвитку наступних навичок:

- прохання, запитання;
- реакція у відповідь, зворотній зв'язок;
- означення об'єктів, компетенції, опис;
- залучення уваги;
- розвиток емоцій і почуттів;
- нормалізація соціальної поведінки.

І ще два важливі зауваження.

Альтернативна комунікація допомагає уникнути важкої помилки, коли людину з функціональними проблемами сприймають як людину, яка не здатна або не хоче взаємодії.

ААС сприяє розвитку абстрактного мислення і символічної діяльності, і покращує таким чином сприйняття вербальної мови.

Як почати роботу. Методи і принципи.

З чого ж повинна починатися робота з ААС, якщо її потребує дитина? Звичайно ж, як і в багатьох інших випадках, треба оцінити рівень володіння дитиною навичками комунікації в цілому.

Методи оцінки

1. Спостереження за дитиною в різноманітних ситуаціях та обставинах: в колі родини, на заняттях.
2. Співбесіди за участю батьків з метою виявлення комунікативних шаблонів в побутовому житті дитини – під час розваг, в процесі спілкування.
3. Проводиться пошук поведінки, яка повторюється і може бути еквівалентом комунікації.
4. Аналізується, як само можна їх закріпити і зробити їх використання усвідомленим.
5. Дитина навчається використовувати обрані шаблони.
6. Розглядаються можливі варіанти допомоги дитині з боку дорослих, у тому числі з використанням приладів.

Існує декілька варіантів систем ААС. В кожній з них окремий набір технічних засобів. Крім цього є загальні, універсальні принципи роботи для включення того чи іншого шаблону в актив дитини.

Принципи роботи

1. Від більш реального до більш абстрактного.

Все дуже просто. Якщо нам треба навчити дитину працювати з графічними символами, спершу демонструємо фото, потім малюнок, потім піктограму.

2. Надмірність символів.

Використовуємо одночасно різні системи комунікації – жести, рухи, малюнки, написане слово. І пам'ятаємо, що така ситуація сприяє розвитку креативності і абстрактного мислення, і спрощує розуміння вербальної мови.

3. Постійна підтримка мотивації.

Навчання – дуже непросте заняття, тому потребує зовнішньої підтримки, заохочення, стимулювання.

4. Функціональне використання в комунікації.

Тобто нас, більш за все, цікавить можливість використання цих шаблонів в побутових ситуаціях, у повсякденні.

Вимоги до символів системи доповненої комунікації

1. Жести, рухи, пози повинні бути простими в виконанні, лаконічними і чіткими, щоб їх було легко повторювати, і щоб вони мали очевидне, інтуїтивно зрозуміле значення.

2. Малюнки, картки мають бути яскравими, привабливими, зручними в користуванні.

3. Дуже бажано, щоб обличчя і речі на фото були знайомі дитині, починати треба з максимальної конкретики.

4. Речі і іграшки повинні бути цікавими для дитини, привабливими.

5. В написанні слів зручніше використовувати простий, чіткий шрифт.

6. Демонстрація жестових рухів на рівні очей, навпроти дитини. У той же час асистент знаходиться позаду дитини і має можливість допомогти.

Окремі системи і їх переваги

Варіантів ААС існує багато. Наприклад:

- жестова мова (для дітей від 3 років);
- піктограми (для дітей від 3 років);
- комунікативні книги (для дітей від 2 років);
- Блісс-система (для дітей від 4 років);
- комунікаційні пристрої з синтезатором мови, go talk, наприклад (для дітей від 1,5 років);
- система PECS, комунікаційна система обміну картками (для дітей від 3 років).

Про деякі з них трохи детальніше нижче.

Жестова система

Кожен жест має якесь значення, зміст, тобто, є символом або знаком.

Деякі переваги і недоліки саме жестів:

- можна «побачити» слово;

- краще запам'ятовується слово;
- можна використовувати слова, які ще не вміє казати вголос;
- їх майже завжди можна виконати, бо руки завжди з нами;
- спілкування проходить безпосередньо між двома людьми, є контакт очима; разом з тим:
- є незрозумілі для більшості жести;
- система неможлива при вагомому руховому порушенні;
- жестове речення треба запам'ятати зразу, бо воно одразу зникає.

Система графічних символів

Більше стає у нагоді, коли є чіткі потреби, згода або відмова, коли можна відповісти не розгорнутим реченням.

Але є й переваги або полегшуючі обставини. Для навчання користування картками можна працювати з обладнанням: календарями, комунікативними дошками, тематичними книгами та альбомами, окремими картками.

Мабуть головне пам'ятати, що навички комунікації формуються лише під час комунікації. Треба бути наполегливим.

Глобальне читання

Головна ідея глобального читання – дитина може впізнавати цілі слова, не відокремлюючи літери. В цій системі одночасно йде навчання техніці читання і розумінні прочитаного. Крім того стимулюється зорова пам'ять і увага.

Треба бути послідовним і повільним, йти за можливостями дитини.

Глобальне читання дозволяє з'ясувати наскільки дитина розуміє звернену до неї мову.

Система комунікації за допомогою PECS

Система дозволяє дитині спілкуватися за допомогою спеціальних карток. Обов'язковим є бажання дитини щось отримати, а метою навчання – дитина розуміє, що для досягнення бажання, треба обрати і використати одну з карток PECS.

Ця система теж передбачає попередню підготовку через спеціальні ігри, іграшки і обладнання.

ЗАМІСТЬ ВИСНОВКУ

Комунікація – це одне з найголовніших прав людини, бо ми істоти соціальні.

Це означає, що у будь-якому випадку, треба намагатись, щоб кожна людина мала можливість реалізувати цю свою потребу, ці право.

Один із допоміжних засобів – розвинення і імплементація в повсякденне життя систем альтернативної комунікації.

Вибір конкретної системи залежить від вподобань і здатностей дитини, можливостей оточуючого середовища, наявності того чи іншого обладнання.

Тим не менш, при послідовному, наполегливому, індивідуалізованому підході можна сподіватись на стовідсоткове охоплення всіх, хто на те потребує.

